

Sygn. akt II CSK 75/07

POSTANOWIENIE

Dnia 15 czerwca 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Irena Gromska-Szuster
del. SSA Marta Romańska

w sprawie z powództwa R. P.
przeciwko Powszechnemu Zakładowi Ubezpieczeń - Spółce Akcyjnej w Warszawie
oraz I. M. i H. D.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 15 czerwca 2007 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od postanowienia Sądu Apelacyjnego
z dnia 19 lipca 2006 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie oraz postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 29 września 2005 r., pozostawiając rozstrzygnięcie o wynagrodzeniu należnym adwokatowi z urzędu w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 29 września 2005 r. w sprawie z powództwa R. P. przeciwko Powszechnemu Zakładowi Ubezpieczeń S.A. oraz I. M., H. D. o zapłatę Sąd Okręgowy odrzucił pozew przeciwko pozwanemu zakładowi ubezpieczeń na tej podstawie, że powództwo przeciwko temu pozwanemu zostało rozstrzygnięte prawomocnym wyrokiem tego sądu z dnia 9 marca 2000 r. Sąd Okręgowy wskazał, że powód wywodził roszczenia o odszkodowanie i rentę w obu sprawach z tego samego zdarzenia z dnia 13 sierpnia 1995 r.

W zażaleniu na to postanowienie powód podniósł, że we wcześniejszej sprawie zakład ubezpieczeń był pozwany na innej podstawie prawnej i z tytułu odpowiedzialności cywilnej za inne osoby, które nie posiadały ubezpieczenia OC.

Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 19 lipca 2006 r. oddalił zażalenie powoda.

Według sądu, powód wniósł pozew w sprawie C .../99 powołując się na te same – jak obecnie - okoliczności faktyczne, a mianowicie napaść ze strony K. M. i W. D. Ta sama była również podstawa prawna odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń wywodzona z przepisów rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 18 grudnia 1990 r. w sprawie ogólnych warunków odpowiedzialności cywilnej rolników z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego (Dz. U. Nr 89, poz. 526). Zdaniem sądu powód od początku domagał się odszkodowania z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej rolników, łącząc fakt wyrządzenia szkody przez sprawców, będących osobami wymienionymi w § 3 powołanego rozporządzenia. Okoliczność, że obecnie powód skierował powództwo dodatkowo przeciwko dwóm innym osobom, których dotychczas nie pozywał o roszczenia wywodzone ze zdarzeń zaistniałych 13 sierpnia 1993 r. nie zmienia wniosku, że powództwo wytoczone przeciwko zakładowi ubezpieczeń zostało już wcześniej prawomocnie rozstrzygnięte.

Skarga kasacyjna od postanowienia sądu drugiej instancji została oparta na obu podstawach wymienionych w art. 398³ § 1 k.p.c. Zdaniem powoda Sąd Apelacyjny dopuścił się błędnej wykładni art. 822 § 1 k.c. pomijając, iż przewiduje on dwa przypadki akcesoryjnej odpowiedzialności zakładu

ubezpieczeń: odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez ubezpieczonego oraz odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez osobę, na której rzecz została zawarta umowa ubezpieczenia.

Naruszenie art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 zd. 1 k.p.c. polegało według skarżącego na oddaleniu zażalenia, pomimo że nie zachodziła przesłanka odrzucenia pozwu, określona w art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jak wynika z pisemnych motywów zaskarżonego orzeczenia, pozew w sprawie wcześniejszej, oznaczonej sygn. akt C .../99 został skierowany łącznie przeciwko Powszechnemu Zakładowi Ubezpieczeń S.A. oraz bezpośrednim sprawcom szkody (w ocenie powoda) tj. przeciwko K. M. i W. D., przy czym odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń powód opierał na podstawie wskazanego wyżej rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 18 grudnia 1990 r., które w § 3 przewidywało odszkodowanie z ubezpieczenia odpowiedzialności rolników także za osoby pracujące w gospodarstwie rolnym, prowadzonym przez ubezpieczonego rolnika (zgodnie z definicją zawartą w § 2 pkt 2 rozporządzenia przez określenie rolnik rozumie się osobę fizyczną prowadzącą gospodarstwo rolne).

Obecnie powód skierował pozew ponownie wobec tego samego ubezpieczyciela oraz przeciwko I. M. i H. D., które tym razem same, jako prowadzące gospodarstwa rolne, ubezpieczone od odpowiedzialności cywilnej, zobowiązane są według powoda do zapłacenia odszkodowania za zdarzenie z dnia 13 sierpnia 1993 r. z udziałem K. M. i W. D., w wyniku którego powód doznał rozstroju zdrowia.

Sąd Apelacyjny analizując obie sprawy ma rację podnosząc, że w każdej z nich powód odwoływał się do naganego zachowania K. M. i W. D., ale - co istotne - z tego samego zdarzenia wywiódł obowiązek naprawienia szkody nie tylko przez bezpośrednich uczestników zdarzenia (co do których zapadł prawomocny wyrok) ale także przez pozwane, którym postawił inne zarzuty,

pozostające jedynie w faktycznym i prawnym związku z zachowaniem K. M. i W. D.

Zgodnie z § 3 cytowanego rozporządzenia Ministra Finansów, które ma zastosowanie w sprawie, jako szczególne uregulowanie, obowiązujące w dacie wypadku ubezpieczeniowego (już tylko dlatego chybiony jest zarzut naruszenia art. 822 § 1 k.c.), z ubezpieczenia OC rolników przysługiwało odszkodowanie, jeżeli rolnik, osoby bliskie rolnikowi lub osoby pracujące w gospodarstwie rolnym prowadzonym przez rolnika są – na podstawie obowiązującego prawa zobowiązane do zapłacenia odszkodowania za zdarzenie, którego następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń rozciąga się oddzielnie na zachowanie każdej z tych osób. Zgodnie z § 11 cytowanego rozporządzenia zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w granicach odpowiedzialności każdej z osób objętych ubezpieczeniem. Wobec tego, oddalenie powództwa przeciwko zakładowi ubezpieczeń o wypłatę odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim przez jedną z osób objętych umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej nie wyłącza dopuszczalności wniesienia kolejnego powództwa, przez tego samego poszkodowanego, przeciwko temu samemu zakładowi ubezpieczeń, opartego na zarzutach dotyczących zachowania innej osoby, objętej tą samą umową ubezpieczenia. Z uzasadnienia pozwu wynika, że powód obecnie łączy samodzielną odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanych I. M. i H. D. z pracą K. M. i W. D. w ich gospodarstwach rolnych. O tym, czy związek ten jest wystarczający do przyjęcia zobowiązania do naprawienia szkody decydują zatem odmienne fakty. Różna jest także ewentualna podstawa prawna odpowiedzialności aktualnie pozwanych rolników za zachowanie innych osób, zatrudnionych w ich gospodarstwach rolnych.

Do uznania, że sprawa została już wcześniej prawomocnie osądzona, co przesądza o odrzuceniu nowego pozwu (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., art. 366 k.p.c.), konieczne jest stwierdzenie tożsamości podmiotowej i przedmiotowej obu spraw.

W rozpoznawanej sprawie spełniła się tylko pierwsza z opisanych przesłanek. Po przeciwstawnych stronach procesowych, w tych samych rolach, w obu sprawach wystąpiły te same podmioty. Wcześniej dostatecznie zostało wykazane, że nie pokrywają się przedmiotowe granice powagi rzeczy osądzonej określone w art. 366 k.p.c. Decyduje o tym brak tożsamości podstawy faktycznej roszczeń skierowanych obecnie wobec osób fizycznych prowadzących gospodarstwa rolne, z roszczeniami skierowanymi uprzednio przeciwko osobom pracującym w tych gospodarstwach. Stwierdzenie to jest aktualne także, co do roszczeń skierowanych przeciwko pozwanemu zakładowi ubezpieczeń. Istnienie zobowiązania ubezpieczyciela determinuje istnienie obowiązku naprawienia szkody przez ubezpieczającego albo przez inne osoby, na rzecz których została zawarta umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. Jednocześnie należy podnieść, iż wobec treści § 4 ust. pkt 1 cytowanego rozporządzenia, opisane zasady odpowiedzialności ubezpieczyciela obowiązują także, gdy rolnik nie posiadał obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

W tym stanie rzeczy słuszny okazał się zawarty w skardze kasacyjnej zarzut oddalenia zażalenia na podstawie art. 385 w związku z art. 397 § 2 k.p.c., pomimo braku przesłanek do odrzucenia pozwu na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. postanowił jak wyżej.